

ТЭКСТ І МАЛЮНАК: АДРОЗНЕННЕ КОМІКСА АД КНІЖНАЙ ІЛЮСТРАЦЫІ

Нягледзячы на тое, што сёння комікс з'яўляецца досыць папулярным медыя на сусветным выдавецкім рынку, беларускае грамадства мае зусім невялікі досвед у разуменні гэтага феномену як камбінацыі слоў і выяў.

Так, шэраговы чалавек лёгка можа назваць коміксам і адзінкавую выяву з дабаўленым “шарам дыялогу”, і серыю ілюстрацый, што прысутнічаюць на старонках літаратурна-мастацкага выдання. Падобны падыход не ўлічвае спецыфіку жанру коміксу і заснаваны на памылкавай упэўненасці, што коміксам з'яўляецца любая камбінацыя слоў і тэксту.

Звернемся перш за ўсё да азначэння слова “комікс”. Найбольш поўнаю фармулёўку прапаноўвае С. Маклаўд у сваёй кнізе “Разуменне коміксу”: “Комікс — ілюстратыўныя і іншыя выявы, супастаўленыя побач у прадуманай паслядоўнасці для перадачы інфармацыі і/або атрымання эстэтычнага водгуку ад гледача” [1].

З аднаго боку, кніжная ілюстрацыя адпавядае гэтаму азначэнню: яна перадае інфармацыю і мае сваёй мэтай эстэтычны водгук. Аднак важны аспект падобнай інфармацыі – паслядоўнасць, іншымі словамі, нарматыўнасць, здольнасць распавесці гісторыю з дапамогай малюнкаў. Падобная гісторыя можа нават не ўтрымліваць у сабе тэксту, аднак даследчыкі выдзяляюць наступныя камбінацыі слоў і малюнкаў [2]:

1. Галоўным з'яўляецца тэкст. Словы перадаюць неабходную інфармацыю, а малюнак ілюструе апісаную сцэну.

Гэты прыём добра падыходзіць для коміксаў, абмежаваных па аб'ёму, паколькі словы дазваляюць перадаць паведамленне больш сціслым спосабам, за кошт сваёй універсальнасці.

2. Галоўным з'яўляецца малюнак. Інфармацыю перадае малюнак, а словы толькі падкрэсліваюць аспекты намаляванай сцэны.

Гэта той выпадак, калі тэкст на працягу ўсёй гісторыі можа выконваць толькі факультатыўную функцыю, апісваючы, напрыклад, гукавыя эфекты, альбо перадаючы думкі героя.

3. Сугучча. Словы і малюнак перадаюць адно і тое ж паведамленне. Гэтая камбінацыя ў некаторай ступені можа лічыцца таўталагічнай, паколькі адна і тая ж інфармацыя паўтараецца двойчы.

4. Перасячэнне. Словы і малюнак спалучаюцца, але паведамляюць розную інфармацыю. Тэкст і выява дапаўняюць адно аднаго, дапамагаюць стварыць цэласны вобраз.

5. Узаемасувязь. Словы і малюнак сумесна перадаюць паведамленне, якое не было б поўным без аднаго з гэтых кампанентаў.

Галоўны аспект гэтай камбінацыі — непарыўнасць элементаў.

6. Паралель. Словы і малюнак не перасякаюцца.

У гэтым выпадку словы, размешчаныя на адным аркушы, могуць адносіцца да наступнай альбо папярэдняй старонкі.

7. Мантаж. Словы і малюнак спалучаюцца вобразна.

Тыповы прыклад падобнай камбінацыі — гукавыя эфекты з крэалізаваным тэкстам.

У сваю чаргу кніжная ілюстрацыя апісваецца наступным чынам:

Ілюстрацыя (ад лац. *illustratio* – асвятленне, наглядная выява) — выява, якая суправаджае, дапаўняе і наглядна тлумачыць тэкст (малюнкi, гравюры, фотаздымкі, рэпрадукцыі і г. д.) [4].

Як бачым, комікс і кніжную ілюстрацыю розніць прыярытэт функцый: у коміксе выява ў большасці выпадкаў перадае чытачу інфармацыю, якая толькі ўмоўна залежыць ад тэксту, а ілюстрацыя толькі падмацоўвае тэкст і сама па сабе не мае тое ж паведамленне яму інфарматыўнасці. Фактычна, ілюстрацыя перасякаецца толькі з адной камбінацыяй тэксту і малюнкаў, што выкарыстоўваецца ў коміксах — згаданае вышэй “сугучча”. Гэты прыём выкарыстоўваецца рэдка з-за награвашчвання інфармацыі (дубліруецца адно і тое ж паведамленне) і ў асноўным прысутнічае ў коміксах для маленькіх дзяцей, дзе словы паясняюць адлюстраваныя на малюнках дзеянні. Падобным жа чынам, у выпадку ілюстрацый, малюнкi паясняюць словы.

У якасці высновы адзначым, што з пункту гледжання семантыкі нават падрабязную серыю кніжных ілюстрацый нельга прыроўніваць да комікса хаця б ужо таму, што аўтарамі ім была прызначана зусім іншая функцыя. Гэтыя два выяўленчыя жанры могуць перасякацца ў некаторых аспектах, але не варта іх блытаць альбо змешваць.

ЛІТАРАТУРА

1. McCloud, S. *Understanding Comics: The Invisible Art* / S. McCloud. – Northampton: Kitchen Sink Print, 1993.

2. McCloud, S. *Making Comics: Storytelling Secrets of Comics, Manga and Graphic Novels* / S. McCloud. – Northampton: Harper, 2006.

3. Удод, Д. А. Креолизованный текст как особый вид паралингвистически активного текста [Текст] / Д. А. Удод // Современная филология: материалы II междунар. науч. конф. (г. Уфа, январь 2013 г.). – Уфа: Лето, 2013. – С. 97–99.

4. Художественная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Электрон. портал. – М.: [б.и.], 2015. – Дата доступа: 20.01.2016. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_pictures/1173.